

-
2. Лисова Н. Роль природно-заповідних територій в формуванні сучасної особистості. *Scientific letters of Academic Society of Michal Baludabsky*. 2016. № 4. С. 72-75
  3. Природно-ресурсний аспект розвитку України / за ред. І. Д. Андрійського, Ю. Р. Шеляг-Сосонка. К.: Academia, 2001. С. 40-75.
  4. Сушко Н. О. Біорізноманіття екосистеми Кременецьких гір як прояв формування екотону. *Наук. зап. Терноп. пед. ун-ту. Серія: Географія*. 2004. № 2. Ч. 2. С. 255-260.
  5. Сушко Н. О., Грубінко В. В. Флористична структура екотону «Кременецькі гори». *Екологія довкілля та безпека життєдіяльності*. – 2006. № 1. С. 51-57.
  6. Falińska K. *Ekologia roślin*. Warszawa: Wydaw. Naukowe PWN, 1997. 454s.

УДК 388(477.84)

**Любов ЯНКОВСЬКА, к. геогр. н., доцент,
Світлана НОВИЦЬКА, к. геогр. н., доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка**

РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОМАНІВСЬКОГО СТАВУ БАЙКОВЕЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Метою даної публікації є на прикладі Романівського ставу довести переваги розвитку рекреації у Байковецькій територіальній громаді, у тому числі порівняти наявний рівень рекреаційного навантаження та рекреаційну ємність території; виконати розрахунки можливих фінансових надходжень від перебування тут рекреантів; запропонувати першочергові заходи з покращення інфраструктури і приваблення відпочиваючих.

У результаті проведених досліджень встановлено, що кількість відпочиваючих в 1,5-2 рази менша за рекреаційну ємність території, тому варто реалізувати заходи щодо популяризації Романівського ставу як рекреаційного об'єкта, що дозволить отримувати прибуток у розмірі не менше 1,5 - 2 млн. грн за період з травня по вересень. Якщо у селі Романівка відкрити достатню кількість торгівельних точок для обслуговування відпочиваючих, місця для ночівлі та інші об'єкти інфраструктури, то це б стимулювало відпочиваючих затримуватись довше і дало

можливість отримувати додатковий дохід й від вище згаданих об'єктів.

Для покращення екологічного стану Романівського ставу пропонуємо підвищити рівень озеленення території довкола ставу; проводити акції з прибирання водойми від твердих відходів; встановити більшу кількість контейнерів для сміття в рекреаційній зоні ставу; окультурити водойму в закинутих місцях та на пляжах; проводити просвітницьку роботу з місцевим населенням.

Ключові слова: рекреація, ставок, екологічний стан, економічний дохід, об'єкти інфраструктури.

The purpose of the research is to study the Romanivsky pond as a potential recreational object, based on indicators of ecological condition of the reservoir, the recreational capacity of the territory and economic income. As a result of the research it was found out that the number of vacationers is 1.5 times less than the recreational capacity of the territory (in the coastal part of the pond can be 116 people without harm to the environment). The actual average number of vacationers is about 86 people. It is necessary to implement measures to promote the Romanivsky pond as a recreational facility and attract vacationers here. In the case of an increase in the number of vacationers, the community's profit will be at least 1.5 million UAH for the period from May to September, which is a good financial income (and this is only for parking and fishing).

In order to attract vacationers, it's worthwhile to open a shop in the village of Romanivka and other infrastructure facilities, which would encourage vacationers to stay longer. That will allow the community to receive additional income from these facilities. Due to the fact that the average duration of recreant's stay at the pond is 2 days, it is worthwhile to set up camping on the shoreline.

In order to attract vacationers, it's worthwhile to hold a variety of competitions, including fishing, kayaking, swimming.

It would also be worthwhile to increase the number of garbage cans and give the aesthetic appearance of the existing ones.

Keywords: recreation, pond, ecological condition, economic income, infrastructure facilities.

На сьогодні новоутворені територіальні громади знаходяться в складних пошуках шляхів збалансованого

економічного, соціального та екологічного розвитку. Особливо доцільними з цієї точки зору є рекреаційні проекти, адже на території кожної громади наявні привабливі для відпочиваючих об'єкти, а розвиток рекреації зумовить не тільки фінансові надходження у місцевий бюджет, а й стимулюватиме розбудову інфраструктури, сприятиме соціальному та культурному розвитку.

Мета даної публікації – на прикладі Романівського ставу довести переваги розвитку рекреації у Байковецькій ОТГ. Основними завданнями є: порівняти наявний рівень рекреаційного навантаження та рекреаційну ємність території; виконати розрахунки можливих фінансових надходжень від перебування тут рекреантів; запропонувати першочергові заходи з покращення інфраструктури і приваблення відпочиваючих.

Романівський став – це водний об'єкт, створений у 80-х роках минулого століття на річці Качава (рис.1).

**Рис. 1. Романівський став у квітні 2020 року
(фото А. Цідило)**

З метою з'ясування різниці між дійсним рекреаційними навантаженням та можливістю території приймати рекреантів, визначаємо її рекреаційну ємність. Дана величина вираховувалась

у сезон найбільшої кількості відпочиваючих – в період з травня до вересня (взимку тут переважає любительський відпочинок – риболовля, щоправда не так активно у порівнянні з літнім періодом).

Рекреаційна ємність визначається за формулою [1]:

$$V = \frac{N \times S \times C}{D}, \text{ де:}$$

V – рекреаційна ємність;

N – норма рекреаційного навантаження на територію;

S – площа території, км²;

C – тривалість рекреаційного періоду, днів;

D – середня тривалість перебування туристів і відпочиваючих на території, днів.

Для дослідження даної величини використовувався нормативний показник рекреаційного навантаження на озерні природні комплекси, що становить у сезон відпочинку (період з травня до вересня) 115 осіб/ км² [1]. Тривалість рекреаційного періоду та середня тривалість перебування туристів і відпочиваючих на території, відповідно, становлять 175 і 2 дні. Площа ставу має 0,328 км², а площа прибережної зони – 0,032 км², що в сумі становить 0,36 км².

Тому розраховуємо рекреаційну ємність території у сезон відпочинку:

$$V = \frac{115 \times 0,36 \times 175}{2} = 3622,5 \text{ осіб/км}^2$$

Визначаємо, яка кількість відпочиваючих може знаходитись в прибережній зоні ставу площею 0,032 км²:

$$3622,5 \text{ осіб/км}^2 \times 0,032 \text{ км}^2 = 116 \text{ осіб.}$$

Отже, без шкоди для довкілля на узбережжі водойми може знаходитись одночасно 116 осіб.

Щоб порівняти, чи дійсне рекреаційне навантаження не перевищує рекреаційну ємність території, ми з'ясували, скільки у рекреаційний сезон тут одночасно перебуває відпочиваючих. Наші дослідження довели, що в прибережній зоні ставу відпочиває 50-86 осіб у день (фактичне рекреаційне навантаження).

Отже, з даних розрахунків з'ясуємо, що максимальна кількість відпочиваючих майже у 2 рази менша, ніж рекреаційна ємність території. А отже, потрібно вживати заходи для

приваблення рекреантів, що матиме ряд економічних та соціальних вигод для розвитку Байковецької територіальної громади.

Для того, щоб оцінити, на скільки розвиток рекреації на базі Романівського ставу є економічно вигідним для Байковецької об'єднаної територіальної громади, було обчислено орієнтовний середній прибуток за рік. Нами було з'ясовано тарифи на різні види послуг на даній території. Виявилось, що ціни визначені лише за в'їзд машин (50 грн.) та за одну вудку (20 грн.) (2021 р.).

Рис. 2. Рибуловля на Романівському ставі [2]

Також було досліджено, що в межах рекреаційної зони ставу всередньому перебувало 57 автомобілів, а риболовили – 73 людини в день.

Обчислюємо прибуток за день від в'їзду на територію автомобілів:

$$57 \times 50 = 2850 \text{ грн}$$

Також розраховуємо прибуток за один день від людей, які риболовлять, враховуючи, що в середньому одна людина використовує дві вудки:

$$73 \times 2 \times 20 = 2\,920 \text{ грн}$$

Отож, денний прибуток становить:

$$2\,850 + 2\,920 = 5\,770 \text{ грн}$$

Тоді за один сезон відпочинку середній прибуток становитиме:

$$5\,770 \times 175 = 1\,009\,750 \text{ грн}$$

Вище наведені розрахунки доводять, що даний об'єкт приносить би прибуток громаді у сумі 1 009 750 грн за сезон найактивнішого відпочинку при середньому напливі рекреантів.

У випадку приваблення рекреантів і зростання їх чисельності до рекреаційної ємності території, прибуток громади буде ще у 1,5-2 рази більший, тобто становитиме мінімум 1,5 – 2 грн за період з травня до вересня, що є значним фінансовим надходженням (і це тільки за стоянку автомобілів і риболовлю). А якщо у селі Романівка відкрити достатню кількість торговельних точок для обслуговування відпочиваючих, місця для ночівлі та інші об'єкти інфраструктури, то це б стимулювало відпочиваючих затримуватись довше і дало можливість отримувати додатковий дохід й від вище згаданих об'єктів.

Недостатня кількість торговельних об'єктів є суттєвою проблемою не тільки для відпочиваючих, а й пересічних жителів села, оскільки у селі Романівка наявні лише 2 магазини, які у вихідні дні, як правило, закриті. Доцільно відкрити хоча б один торговельний об'єкт поблизу ставу, що сприяло б комфортному перебуванню рекреантів та було б економічно вигідним для власників магазину.

Варто також збільшити кількість альтанок уздовж берегової лінії ставу, оскільки вони розташовані лише в одній локації (рис.3). Це б покращило умови відпочинку рекреантів. У зв'язку з тим, що середня тривалість перебування відпочиваючих – 2 дні, можна встановити кемпінг на узбережжі ставу. Це стане зручним рішенням для забезпечення ночівлі, а встановлений тариф за цю послугу (наприклад, 150 гривень) знову ж таки принесе прибуток для розвитку громади.

Необхідно збільшити кількість контейнерів для сміття. Проблема їх нестачі помітна по поодиноким переповнених баках та засміченому узбережжі (рис.4). Тому пропонуємо встановити сміттєві контейнери вздовж усієї берегової лінії кожних 5-

---

10 метрів. Задля покращення екологічного стану водойми можна проводити періодичне прибирання прилеглої території, проводити екологічні акції, залучаючи до цього молодь, школярів.

Рис. 3. Альтанки біля ставу (фото А. Цідило)

Доцільно поставити біотуалети, оскільки вони тут зовсім відсутні, що зумовлює суттєві незручності для рекреантів.

Популяризації даного рекреаційного об'єкта можна досягти завдяки проведенню на базі Романівського ставу різних змагань, наприклад, з риболовлі. Тим більше, що позитивний досвід уже є: зокрема, у жовтні 2014 року тут проводився Кубок Тернопільської області з лову хижої риби спінінгом з берега. У цьому дійстві прийняли участь найкращі рибалки області [2]. Метою таких змагань є популяризація риболовного спорту, здорового способу життя та гуманного ставлення до природних запасів, підвищення спортивної майстерності та удосконалення техніки володіння спінінгом та спортивними снастями. Для покращення риболовлі, можна запускати нову рибу, не рибалити в нерест, відпускати малу рибу, а також слідкувати за станом риби, щоб у неї не було хвороб.

Рис. 4. Засмічення прибережної зони ставу (фото А. Цідило)

Крім цього, можна проводити змагання на байдарках, змагання плавців-любителів на кубок найкращого плавця в області тощо.

Отже, для покращення екологічного стану Романівського ставу пропонуємо підвищити рівень озеленення території довкола ставу; проводити акції з прибирання водойми від твердих відходів; встановити більшу кількість контейнерів для сміття в рекреаційній зоні ставу; окультурити водойму в закинутих місцях та на пляжах; проводити просвітницьку роботу з місцевим населенням.

У результаті досліджень було виявлено, що наявне рекреаційне навантаження менше, ніж рекреаційна ємність території, а отже, варто реалізовувати заходи з популяризації Романівського ставу, як рекреаційного об'єкта, і приваблювати сюди відпочиваючих, що у свою чергу дозволить отримувати значні фінансові надходження в місцевий бюджет та сприятиме сталому розвитку Байковецької територіальної громади.

Література:

1. Кравців В.С. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери. Наукове видання. / В.С.Кравців, Л.С.Гринів, М.В.Копач, С.П.Кузик. Львів: НАН України. ІРД НАН України. 1999. 78 с.

-
2. Кубок Тернопільської обл спінінг берег. URL: / <http://www.active.lviv.ua/12-10-14-t8527.html>.
  3. Geocological problems of decentralization (on Ternopol region materials) / L. P. Tsaryk, L. V. Yankovs'ka, P. L. Tsaryk [et al.] // Journal of geology, geography and geocology. 2020. Vol. 29, issue 1. P. 196-205.
  4. Янковська Л. Басейновий підхід до дослідження проблем природокористування (на прикладі річки Качава) / Л. Янковська, С. Новицька, А. Цідило // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Сер. Географія. Тернопіль: Тайп, 2022. Вип. 1. (52). С. 209-219
  5. Янковська Л.В., Цідило А.В. Романівський став як перспективний рекреаційний об'єкт Байковецької ОТГ// Міждисциплінарні інтеграційні процеси у системі географічної, туризмологічної та екологічної науки: матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 15 жовтня 2020 р.). Тернопіль: Вектор, 2020. С. 305–310.

УДК 911.3:338.48

Любов АЛЬТГАЙМ, к. геогр. н., доцент
*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ НА ПРИРОДОЗНАВЧИХ ЕКСКУРСІЯХ

Виховання любові до навколишньої природи, дбайливого до неї ставлення починається із раннього дитячого віку. Для загальноосвітніх шкіл, гімназій, коледжів, студентів закладів вищої освіти природознавчі екскурсії сприяють поглибленню отриманих ними у навчальному закладі знань, розвивають допитливість і бажання глибше осягнути таємниці природи, ширше відкривають світ прекрасного, формують високі екологічні і моральні ідеали. У дорослого населення природознавчі екскурсії розширюють природничо-наукові знання про природу, мотивують брати участь у суспільно-корисній природоохоронній справі із очищення навколишнього природного середовища від сміття, сприяють виробленню активної життєвої позиції людини.

Природознавча екскурсія проводиться у природному середовищі, її об'єктами є предмети і явища природи. Такими місцями можуть бути ліс, річки, озера, моря та інші водойми,